

УДК 35.352.354-1

А. І. Неділько,
асистент кафедри державного управління і права, Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

A. Nedilko,
assistant of public administration and law department
of Potava National Technical Yuri Kondratyuk University, Poltava

FOREIGN EXPERIENCE OF PUBLIC MANAGEMENT AT THE LOCAL LEVEL

У статті досліджено найбільш популярні та розповсюджені теорії публічного управління на місцевому рівні в зарубіжних країнах, а саме: громадівську, державницьку та муніципального дуалізму. Розкрито основні етапи формування, основоположники та представники даних теорій їх спільні та відмінні характеристики, а також причини поступового введення нових теорій на заміну існуючим. Також важливим є розгляд моделей публічного управління на місцевому рівні. В статті розглянуто такі моделі, як англосаксонська (англійська, англо-американська), континентальна (європейська), змішана (гібридна), іберійська та радянська. Охарактеризовано кожен з наведених моделей, розкрито їх відмінності та наведено найбільш розвинені країни, в яких дані системи ефективно функціонують. Іберійська мало поширена в сучасному світі, радянська проявляється лише в країнах пострадянського простору, хоча повноцінно не існує. Значну увагу приділено недолікам тієї чи іншої теорії чи моделі публічного управління.

Article explores most popular and widespread theory of public management at the local level in foreign countries, namely, of community, state and municipal dualism. Revealed the main stages of formation, the founders and members of these theories their common and distinctive characteristics and causes gradual introduction of new theories to replace existing ones. Also important is to consider models of public administration at the local level. In article the paper considers models such as the Anglo-Saxon (English, Anglo-American), continental (European), mixed (hybrid), Iberian and Soviet. Characterized each of the above models, solved their differences and shows the most developed countries are where these systems operate effectively. Iberian not widespread in the modern world, the Soviet manifested only in the post-Soviet countries, though not fully exist. Special attention is paid to the disadvantages of a theory or model of public administration.

Ключові слова: публічне управління, місцеве самоврядування, теорії місцевого самоврядування, адміністративно-територіальний устрій, моделі місцевого самоврядування.

Key words: public management, local government, local government theory, administrative and territorial system, models of local government.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Для України сьогодні є актуальним використання зарубіжного досвіду побудови системи публічного управління особливо на місцевому рівні, адже всі вдосконалення необхідно вводити з низових рівнів влади та як вони більше всього взаємодіють з громадянами. Використання зарубіжного досвіду публічного управління на місцевому рівні прискорить процес вдалого реформування функціонуючої системи державного управління в Україні та прискорить досягнення рівня європейських країн, на які рівняється Україна в своєму розвитку.

Перш за все для запровадження досвіду зарубіжних країн у побудові ефективної вітчизняної системи

публічного управління необхідно дослідити системи публічного управління європейських країн, більш детально розглянути їх переваги, виокремити найбільш особливості які краще всього підійдуть Україні, а потім уже адаптувати досліджену інформацію і використовувати в подальшому для проведення різних вдосконалень та реформ системи публічного управління на місцевому рівні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Значну увагу в своїх наукових працях приділили питанню дослідження проблеми побудови ефективної си-

стеми публічного управління на місцевому рівні з застосування зарубіжного досвіду такі вітчизняні науковці як В. Бакуменко, В. Князев, О. Руденко, В. Луговий, О. Оболенський, Т. Паутова, І. Кульчій, О. Бориславська, В. Шикеринець та ін.

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ СТАТТІ

Метою статті є дослідження теоретичних основ зарубіжного досвіду публічного управління на місцевому рівні для подальшого застосування в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для України важливо дослідити зарубіжний досвід побудови і функціонування системи публічного управління на місцевому рівні. Особливу увагу необхідно приділити країнам Європейського простору, а також з подібною історією розвитку та особливостями притаманними вітчизняній системі публічного управління.

У кожній країні в залежності від історичних умов, національних особливостей, політичних подій, які відбувалися на території певної країни, сформувалися свої відмінні системи публічного управління. Хоча так як всі країни при своєму формуванні та розвитку тісно взаємодіяли з сусідніми країнами, то можливо виділити в певних країн ряд спільних рис у системі публічного управління на місцевому рівні.

Щодо місцевого рівня, то в більшості країн світу функціонує система територіального поділу відповідно до якої виділяють три рівні адміністративно-територіальних одиниць: центральний (загальнодержавний), проміжний (субнаціональний) та первинний (базовий). Відповідно місцевий рівень нижчий від загальнодержавного, тобто проміжний та первинний рівні в сукупності.

Управління на місцевому рівні може здійснюватися наступними способами: місцеве державне управління, тобто призначені із центра чиновники державного апарату, які працюють на призначених їм місцях та місцеве самоврядування, тобто сформоване на основі самоврядування населення, що проживає в відповідній адміністративно-територіальній одиниці [2, с. 22].

Розподіл повноважень та компетенція між органами місцевого самоврядування та органами державної влади в управлінні на місцевому рівні залежить від того, яка саме теорія місцевого самоврядування переважає в національній політиці. Теорії місцевого самоврядування з'являються в першій половині XIX століття на основі міркувань про взаємовідносини особистості та держави, місцевих і центральних органів влади в умовах демократичної держави і самодержавства. Місцеве самоврядування, що припускає відносну децентралізацію і автономію, стало предметом уваги різних політичних сил і рухів, вигідним гаслом у боротьбі за владу. З ним пов'язано проведення низки реформ XVIII—XIX століть. У сучасному світі найбільш популярними теоріями є: громадівська, державницька та теорія муніципального дуалізму.

Основою громадівської теорії є ідея недержавної природи виникнення та функціонування місцевого самоврядування, тобто в ній протиставляється публічно-правовий характер державної влади і громадівського характеру місцевого самоврядування як інституту громадівського суспільства [1, с. 186].

Громадівська теорія увібрала в себе основні риси теорій, що виникали до неї, але не набули широкого поширення, до цих теорій відноситься теорія природних

прав вільної громади та господарська теорія. Найбільш популярною громадівська теорія була в першій половині XIX ст. Найвідомішими її російськими представниками були В. Лешков та О. Васильчиков, серед дослідників які підтримували ідеї даної теорії, були К. Аксаков, А. Головачов, М. Драгоманов, П. Подлігайлов, Ю. Самарін, І. Франко та інші. Прихильники даної теорії стверджували, що власні справи громади — це справа суспільного господарства, і що таким чином самоврядування є управління справами місцевого господарства. При цьому на перший план висувалися справи господарського характеру. Господарська та громадівська теорії самоврядування, так само як і теорія вільної громади, ґрунтуються на протиставленні держави суспільству.

Дана теорія набула свого поширення в країнах, які входили до складу Київської Русі, так як саме на Русі територіальні громади були органами місцевого самоврядування того часу, їм надавалася значна роль в управлінні державними справами, тому історично людям, які проживають на цій території, близька дана теорія.

Громадівська теорія отримала широкий розвиток у російській дореволюційній юридичній науці. Н. Коркунов наступним чином визначив зміст даної теорії: громадівська теорія визначає сутність самоврядування у наданні місцевому суспільству самостійно вирішувати свої власні інтереси і в збереженні компетенції державних органів вирішення тільки державних справ на місцевому рівні. Отже, громадівська теорія виходить з протиставлення місцевої громади державі, громадських інтересів політичним, передбачає, що суспільство і держава займалися лише своїми власними інтересами.

Але як завжди крім прихильників даної теорії були і критики, які постійно говорили про недоліки даної теорії. Критики вважали, що громадівська теорія змішує самоврядні територіальні одиниці з різними приватноправовими об'єднаннями, до яких відносили промислові компанії, благодійні фонди, об'єднання науковців та інше, тому вони вважали, що такі об'єднання перетворювали місцеве самоврядування в замітника державної влади, а не як її доповнення на місцевому рівні [8, с. 306].

У розділенні державних справ і справ місцевого значення бачилося підставу для самостійності місцевого самоврядування. Однак такі погляди на місцеве самоврядування існували досить недовго, оскільки на практиці виявилось практично неможливо таким чином розділити справи державного управління і справи місцевого значення, щоб виділити з них у чистому вигляді лише місцеві господарські справи. Тому в середині XIX ст. виникає державницька теорія місцевого самоврядування, яка витісняє всі попередні існуючі теорії. Основоположниками цієї теорії були німецькі вчені Л. Штейн та Р. Гнейст, в її основу покладено залучення громадян певної території до виконання суспільних обов'язків на цій території [9, с. 21]. Сутність даної теорії полягає в тому, що органи місцевого самоврядування є, по суті, органами державного управління, що їх компетенція є не якою-небудь особливою, самотутньою, природною, а цілком і повністю створюється і регулюється державою. Прихильники державницької теорії доводили, що предмети ведення, що складають компетенцію місцевого самоврядування, входять до завдань державного управління.

Державницька концепція місцевого самоврядування базувалася на тому положенні, що установи самоврядування обов'язково повинні діяти і в громадських,

і в державних інтересах. Відповідно до цієї концепції місцеве самоврядування має своїм джерелом державну владу. Організація самоврядування на місцях будується на підставі закону. Вибір предметів діяльності не залежить від самоврядних органів, а визначається державою, формулюючи висновок про співвідношення держави і місцевого самоврядування.

У межах державницької теорії основоположники утворили два різні напрями, відповідно: Р. Грейст очолив політичний, а Л. Штейн — юридичний. Відмінність була в тому, що кожен науковець по різному вбачав різницю між місцевим самоврядуванням та місцевим управлінням. В. Грейст вважав, що виконання своїх обов'язків посадовими особами місцевого самоврядування на громадських засадах повинно гарантуватися самостійними органами місцевого самоврядування. Відповідно, Л. Штейн вважав, що органи місцевого самоврядування не є органами державної влади, а огранили територіальної громади, на які покладені функції та повноваження державної влади на місцевому рівні.

У загальному в основі державницької теорії покладена сучасна концепція децентралізації, хоча вона ще не чітко виражена. Концепція децентралізації розкривається на рівні територіальних громад та обраних ними органів. Прихильники даної теорії вважають, що місцеве самоврядування виступає як засіб виконання державних функцій за допомогою спільнот населення певної території та їх органів, тобто в цьому й полягає механізм народодовладдя. Тобто в тому, що вся влада на місцевому рівні належить народowi, бо безпосередньо народ є джерелом цієї влади, а не територіальні громади, які виступають від його імені.

Два напрями, які сформувались у державницькій теорії, з часом викликали розвиток нової теорії, а саме: теорії муніципального дуалізму, яка поєднує в собі позитивні якості як громадівської, так і державницької теорії місцевого самоврядування. В даній теорії закладений подвійний характер діяльності місцевого самоврядування, який має на увазі самостійне вирішення місцевих справ та поєднання з виконанням певних державних функцій на місцевому рівні [1, с. 186]. Двоїстий характер муніципальної діяльності (самостійність у чисто місцевих справах і здійснення певних державних функцій на місцевому рівні) знаходить своє відображення в теорії дуалізму муніципального управління. За цією теорією муніципальні органи повинні діяти як інструмент державної адміністрації, оскільки в процесі здійснення певних управлінських функцій виходять за рамки місцевих інтересів. Органи місцевого самоврядування незалежні від держави лише в суто громадських справах, в яких держава байдужа, а у сфері політичної розглядаються як органи держави, виконують її функції і повноваження.

Відповідно ті справи, які покликані вирішувати органи місцевого самоврядування, мають ділитися на "власні" та "делеговані". Якщо при вирішенні власних справ, на думку прихильників цієї теорії, органи місцевого самоврядування повинні діяти незалежно і самостійно від державних органів, дотримуючись лише закону, то при вирішенні делегованих — під контролем та адміністративної опікою відповідних державних органів.

На думку П. Круша, синтез державного і громадського у самоврядуванні дуже важливий для суспільства. За допомогою єдності цих двох начал вирішуються найважливіші суспільно-державні завдання:

1) виключається роздвоєння влади, яке веде до політичної нестабільності та ослаблення держави та її інститутів;

2) утворюються можливості для більшості людей брати безпосередню участь в управлінні справами суспільства і держави, підвищує культурно-правовий рівень громадян і виховує в них почуття поваги до законів;

3) ліквідується розрив між суспільством і державою;

4) досягається єдина мета — збереження і зміцнення суспільства і держави при наявності демократичних інститутів;

5) держава більше входить у курс місцевих справ та приймає відповідні рішення, сутність яких узгоджується з інтересами людей;

6) породжується спільний інтерес для громадян і державних органів, сутність якого полягає в будівництві життя, гідного кожної людини і суспільства в цілому;

7) управління суспільством на основі узгоджених дій перетворюється в єдиний процес творення [4].

Однак реалізація цих програмних положень можлива тільки в соціально орієнтованій державі, яка утворює мотивацію і стимули для розвитку ініціативи людей.

На нашу думку таке поєднання є досить вдалим і в сучасному суспільстві найбільш актуальним, бо самостійність органів місцевого самоврядування не передбачає повну незалежність від державного управління та взаємодії з ним, а навпаки вони повинні виробити ефективну систему їх взаємодії. В основі такої взаємодії повинні бути покладені подібні завдання та функції, але різні засоби, методи та форми їх реалізації.

Також важливим є організація місцевого самоврядування, яка також враховує адміністративно-територіальний устрій, історичні, політичні, політичні передумови розвитку та формування сучасних держав. У світі виділяють три основні моделі: англосаксонська (англійська, англо-американська), континентальна (європейська) та змішана (гібридна). Відповідно до назви можемо зрозуміти, яким країнам притаманна дана модель.

Відповідно англосаксонська модель публічного управління на місцевому рівні функціонує в таких розвинених країнах, як Велика Британія, Австралія, Нова Зеландія, Канада, США. Її особливістю є те, що в її основі лежать засади державницької теорії місцевого самоврядування. Вона передбачає надання місцевими органами влади послуг населенню відповідно до встановлених стандартів та під керівництвом центральних органів влади. Якщо ж місцеві органи влади виходять за рамки своєї компетенції, то їх дії вважаться протизаконними. Також за цієї теорії місцеве самоврядування наділене значною автономією відповідно до держави, контроль відбувається за допомогою суду та центральних міністерств [7, с. 296]. Отже, правове регулювання компетенції місцевого самоврядування відбувається за принципом позитивного регулювання.

Англосаксонська модель місцевого самоврядування вважається класичною муніципальною формою. Для цього типу організації місцевого самоврядування характерні:

1) високий ступінь його автономності;

2) відсутність прямого підпорядкування між муніципальними органами різних рівнів;

3) відсутність на місцях уповноважених представників центрального уряду, що опікуються місцеві органи;

4) обрання населенням не тільки представницьких органів, але й окремих муніципальних посадових осіб;

5) поєднання адміністративного та судового контролю за законністю дій муніципальних органів.

Континентальна модель публічного управління на місцевому рівні в більшості поширена в Франції, Італії, Іспанії, Бельгії, Польщі та Болгарії. В основі даної моделі лежить поєднання виборності представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування і разом з тим призначення з центру на місця повноважних представників державної влади [3]. В цих раїнах правове регулювання компетенції органів місцевого самоврядування відбувається за принципом негативного регулювання, тобто муніципальним органам дозволяються будь-які дії, які не заборонені законом. Останнім часом в дані моделі спостерігаються процеси децентралізації.

Континентальна модель характеризується такими рисами:

- 1) поєднання прямого державного управління (державна адміністрація) на місцях і місцевого самоврядування;
- 2) жорстка система адміністративного контролю на місцях;
- 3) бюрократична субординація між органами різних рівнів управління;
- 4) широкі можливості адміністративного впливу центральної влади: попередній контроль щодо рішень органів місцевого самоврядування, можливість анулювання прийнятих рішень, тимчасове їх призупинення та перегляд, заміщення органів місцевого самоврядування, їх відгук, відставка, розпуск та ін.

Реформа місцевого самоврядування, що здійснювалась на початку 80-х рр. минулого сторіччя у Франції, суттєво посилила децентралізацію, ліквідувала інститут префектів, скоротила можливості адміністративного впливу вищих рівнів управління на нижчі.

Змішана (германська) модель (Австрія, Німеччина, Японія) об'єднує в собі деякі риси англосаксонської та континентальної моделей, а також володіє своїми власними особливостями. Наприклад, у ФРН чітка взаємодія місцевого управління та самоврядування забезпечується системою відносин глав урядових округів (Regierungspräsident) з главами адміністрації базової ланки місцевого самоврядування на рівні районів — ландратами або районними директорами, які є і чиновниками держави, і главами виконавчих органів комунального самоврядування (це відноситься і до міст районного значення).

Таким чином, райони і міста районного значення, утворюють основу комунального самоврядування, одночасно служать ланкою державної системи управління [6].

При цьому існує супідрядність вищих і нижчих муніципальних органів. У ряді урядових округів допускається обмежене право місцевого самоврядування.

Під впливом інтеграційних процесів, які зумовлюють багато сторін розвитку сучасних держав, відмінності між зазначеними моделями перестають носити принциповий характер. Муніципальні реформи, здійснені в останній чверті ХХ ст., свідчать про істотне зближенні між названими моделями.

Підтвердженням цьому служить прийняття Європейської хартії місцевого самоврядування, підписаної у Страсбурзі 15 жовтня 1985.

Незважаючи на серйозні організаційно-правові відмінності між органами місцевого самоврядування, деяку архаїчність територіальної організації, можна говорити про загальні сучасні тенденції в їхньому стано-

вищі та розвитку. Найповніше це виражається в компетенції, рольової характеристики участі у здійсненні функцій держави, фінансовому становищі.

У зарубіжних унітарних державах питання регулювання місцевого самоврядування перебувають у віданні центральної влади, у федеративних — у веденні суб'єктів федерації.

Крім вищеназваних моделей організації місцевого самоврядування, виділяють радянську та іберійську моделі, хоча вони менш поширені. Розглянемо дані моделі для розуміння їх відмінностей від поширених моделей.

Радянська модель отримала назву від території на якій вона виникла, тобто СРСР. У радянський період управління на субнаціональному і субрегіональному рівнях здійснювалося Радами народних депутатів. Поради діяли в усіх адміністративно-територіальних одиницях СРСР, починаючи від окремих населених пунктів і закінчуючи областями і краями.

При цьому Конституцією СРСР 1978 р. Ради народних депутатів визнавалися органами державної влади, і, відповідно, включалися в єдину систему управління країною. На субнаціональному рівні влада не ділилася на представницьку і виконавчу. Ради обиралися населенням, депутати зі свого числа обирали виконавчі комітети (виконкоми), що виконували виконавчо-розпорядчі функції. В результаті один і той же орган приймав, виконував рішення і контролював хід його реалізації [10].

Одним з гасел радянського часу було гасло "Вся влада Радам!", на практиці ж реальна влада була в руках виконкомів, які могли вирішувати всі питання, віднесені до відання Рад, за винятком питань, що підлягають розгляду виключно на сесіях (засіданнях) Рад. Апарат виконкомів розглядав депутатів виключно як своїх помічників, Ради практично завжди одногосно приймали рішення, які були необхідні керівникам виконкомів.

Система Рад народних депутатів та система виконкомів відрізнялася суворою ієрархічністю, при якій вищі Ради та виконкоми мали право втручатися в діяльність нижчестоящих, скасовувати їх рішення, приймати розпорядження, що регламентують їх роботу. Великий вплив на діяльність Рад народних депутатів та їх виконавчих комітетів надавалися партійним осередкам.

Своє існування радянська система припинила з розпадом СРСР, бо кожна з країн пострадянського простору в своєму розвитку поставила інші принципи та курси, які були спрямовані на демократичний розвиток суспільства подібного іншим передовим країнам того часу.

Іберійська система місцевого самоврядування представлена в іспаномовних країнах латинської Америки, в рамках даної системи населення адміністративної одиниці обирає як рада, так і головна посадова особа, або колегію посадових осіб.

У виборного голови адміністрації великий обсяг повноважень, в його руках зосереджена влада і основні важелі управління, він володіє широкими повноваженнями в галузі контролю за діяльністю виборного ради, якими в більшості випадків не користується [5].

Призначаються з центру чиновники є представниками міністерств, мета діяльності яких — рішення на місцевому рівні питання загальнодержавного значення.

Види органів місцевого самоврядування:

1) общинні органи самоврядування:

— староста, який обирається на зборах громадян відкритим голосуванням;

- сільські збори, що збираються в селі чи групі сіл для вирішення головних питань місцевого життя;
 - рада (муніципалітет), що обирається на 3—4 роки громадянами більш великих поселень і володіє, в основному, правами юридичної особи;
 - глава муніципалітету, найчастіше дана посада носить назву "мер" чи "бургомістр";
 - територіальні органи громадського самоврядування;
 - місцеві референдуми, правотворча ініціатива;
- 2) регіональні органи самоврядування:
- призначені чиновники — губернатори, управителі;
 - подвійна система: вибрані ради та призначені представники центральної влади;
 - потрійна система: вибрані ради, їх колегіальні виконавчі органи, а також призначається урядовий комісар, який не має управлінських функцій;
 - вибрані ради та обрані головами місцевих рад, представники державної влади;
 - вибрані ради та сформовані ними виконавчі комітети.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Отже, можемо сказати, що кожна країна має свою власну унікальну систему публічного управління на місцевому рівні, яка сформувалася відповідно до історичних умов, географічного положення, політичних подій та національних особливостей, які склалися протягом періоду формування сучасних держав. В основі організації публічного управління на місцевому рівні покладений адміністративно-територіальний устрій. В подальшому буде продовжено дослідження особливостей систем провідних зарубіжних країн та викремлення позитивних характеристик, які можливо використати для удосконалення вітчизняної системи публічного управління на місцевому рівні.

Література:

1. Гуржий Т.О. Автоматизація місцевого самоврядування як об'єктивна передумова формування та розвитку системи публічного управління / Т.О. Гуржий // Публічне управління: теорія та практика. — 2013. — Вип. 3. — С. 186.
2. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [О.М. Бориславська, І.Б. Заверуха, А.М. Школик та ін.]; Центр політико-правових реформ. — К., 2012. — 2012 с.
3. Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країн ЄС. Порівняльний аналіз / Ж. Зіллер; [пер. з фр.]. — К.: Основи, 1996. — 420 с.
4. Круш П.В., Кожемяченко О.О. Національна економіка: регіональний та муніципальний рівень: підручник. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 320 с.
5. Лелеченко А.П. Зарубіжний досвід організації функціонування місцевого самоврядування: імплементація і Україна [Електронний ресурс] / А.П. Лелеченко // Державне управління: удосконалення та розвиток. — 2011. — № 3. — Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=266>
6. Муниципальное право: учебник / Отв. ред. А.И. Коваленко. — М.: Новый юрист, 2009. С. 312.
7. Основи демократії: навч. посіб. / [М. Бессонова, О. Бірюков, С. Бондарук та ін.]; за заг. ред. В.В. Корженка, Н.М. Мельтюхової. — Х.: Вид-во ХарPI НАДУ "Магістр", 2012 — 256 с.
8. Поступна О.В. Громадська теорія місцевого самоврядування як теоретична конструкція організації політико-правового інституту народовладдя [Електронний ресурс] / О.В. Поступна // Теорія та практика державного управління. — 2011. — Вип. 2 (33). — С. 304—310. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/j-pdf/Tpdu_2011_2_49.pdf
9. Шикеринець В.В. Становлення та тенденції розвитку місцевого управління в Україні: моногр. / В.В. Шикеринець; за наук. ред. О.Я. Лазора; ДРІДУ НАДУ. — Львів: ЛІДУ НАДУ, 2010. — 184 с.
10. Шустов В.Г. Основные модели местного самоуправления [Електронний ресурс] / В.Г. Шустов // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 1: Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология. — 2011. — Вип. № 2. — Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-modeli-mestnogo-samoupravleniya>

References:

1. Hurzhyj, T.O. (2013), "Automation of local government as an objective prerequisites for the formation and development of public administration", *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, vop. 3, pp. 186.
2. Boryslavs'ka, O.M. Zaverukha, I.B. Shkolyk, O.M. and other (2012), *Detsentralizatsiia publichnoi vlady: dosvid ievropejs'kykh krain ta perspektyvy Ukrainy* [Decentralization of public authority: European experience and prospects of Ukraine], *Tsentr polityko-pravovykh reform*, Kyiv, Ukraine.
3. Ziller, Zh. (1996), *Polityko-administratyvni systemy krain YeS. Porivnial'nyj analiz* [Political and administrative system in the EU. Comparative analysis], *Osnovy*, Kyiv, Ukraine.
4. Krush, P.V. and Kozhemiachenko, O.O. (2011), *Natsional'na ekonomika: rehional'nyj ta munitsypal'nyj riven'* [National economy: regional and municipal level], *Tsentr uchbovoi literatury*, Kyiv, Ukraine.
5. Lelechenko, A.P. (2011), "Foreign experience of functioning local government and implementation of Ukraine", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vop. 3, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=266s> (Accessed 09 Dec 2015).
6. Kovalenko, A.I. (2009), *Municipal'noe pravo* [Municipal Law], *Novyj jurist*, Moscow, Russia.
7. Bessonova, M. Biriukov, O. Bondaruk, S. and other (2012), *Osnovy demokratii* [Fundamentals of Democracy], *Vyd-vo KharPI NADU "Mahistr"*, Kharkov, Ukraine.
8. Postupna, O.V. (2011), "Local Government Public theory as a theoretical design organization politico-legal institution of democracy", *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, vop. 2 (33), pp. 304—310. available at: http://www.nbu.gov.ua/j-pdf/Tpdu_2011_2_49.pdf (Accessed 06 Dec 2015).
9. Shykerynets', V.V. (2010), *Formation and tendencies of development of local governance in Ukraine*, *LIDU NADU, L'viv*, Ukrain.
10. Shustov, V.G. (2011), "Basic model of local self-government", *Vestnik Aдыgejskogo gosudarstvennogo universiteta. Serija 1: Regionovedenie: filosofija, istorija, sociologija, jurisprudencija, politologija, kul'turologija*, vop. 2. available at: <http://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-modeli-mestnogo-samoupravleniya> (Accessed 15 Nov 2015).

Стаття надійшла до редакції 17.12.2015 р.